

מסורת הש"ס

רש"י

הנודר מן הירק פרק שביעי נדרים

ר"ן

נה.

עין משפט
נר מצוה

ה א ב ג מ"י פ"ט מהל'
נדרים הל"ע טו"ש
י"ד ס"י ר"ח ס"י י"ח:

תוספות

מתניתין אסור אסור בפול
המצרי. דכל
מידי דלדינן משמעדין
אומן כצ"י נקרא דגן:
וכפריון הדבר. פסוק
הוא דכצ"י הימים שמקין
חוקיו שצ"י המעשרות
לחזור לבית המקדש
וכפריון תקנתו הרבו בני
ישראל מעשר דגן מירוש
ויסר וכל תבואה שה
לכוד והשתא ס"ד לכל
תבואה שה כלומר כגון
פול המלך סופה קרא
סמך דכצ"י כל תבואה
שה לכוד ואי דגן כל
מידי דלדינן משמע ל"ל
ליתכנס כל תבואה שה
וכי דגן דכצ"י פארימא
מעשר דגן לא משמע
אלא ר' מיני יסור הוא
דכצ"י הימים משמע כל
מידי דלא כלשון ב"א משמע
כל מידי דלדינן הוא
נמי משמע כל מידי: אבל
בדברי: אפילו דגן שאין
אסור אלף מה' מינין:
בדברי ר' יוסף. וזה ר' רבי
מלך דממני מותבי ואמר
כצ"י לאומי פירות האילן
ירק: תבואה שדה לחור.
דדלי משמע כל מיני:
עללחא. כל בין דמדינן
משמע: הא לא מביעא
לדי. דכל פירות אילני
עללחא כל דבר אילני
מקרי עללחא וכן שאר
נכסין דעללחא מידי דהוא
בין משמע כ' קמיעא
לדי שכן כחם שכן
ספסית מי אמרין כיון
דכחם וספסית פוחמים
כל יום ומשמים לא כלל
עללחא דעללחא משמע
מידי דמשמע ולא מידי
דמוכח: לא דלמא כיון
לא ידע פחתיה. פי'
פוחמין מעט ומלמ
מכוסה י"ל [מדלין] דמשמע
ואילני פסיר עללחא:
שיהא מופקר לכל. שיהא
מלמד תורה לכל: ששוקפין.
לשון אסוקפה הנדרס:

פירוש הרא"ש

מתני' אסור בפול המצרי
יבש. דגן כל מיני דמדינן
משמע שששין ממנו כצ"י
והנדר מן הדגן אסור
כל מיני קטניות שששין
ממנו כצ"י: גמ' ובפריון
הדבר. מקרא הוא דכצ"י
הימים על חוקיו שמקין
לעשר מפירות ירק וכאשר
מחוקה התקנה הרבו בני
ישראל להניח מעשר ממנו:
אי אמרת דגן כל דמדינן
השדה דכצ"י כספיה

מתני' הנודר מן הדגן אסור בפול המצרי יבש. דכיון דמדינן
שששין ממנו דגן כצ"י ליה לר' מאיר דגן מיקרי:
גמ' ובפריון הדבר. מקרא הוא דכצ"י. דכצ"י חוקיה לא היו
ורצין להפריש תרומות ומעשרות עמד חוקיה ותקן שיצאו אותם בית
ה' וכצ"י וכפריון הדבר שנתחוקק

ובצרה תקנתו של חוקיה: הרבו בני
ישראל וגו' ואי אמרם דגן כל
דמדינן משמע מאי וכל תבואה שהדה.
דהא כל דמדינן הוו בכלל דגן ואם
כן כל תבואה שהדה בכלל: לאסוי
פירות האילן וירק. שאין עושין דגן
מהן: הכל מודים כנודר מן הסבואה
וכו'. דלע"ג דמני לה במתניתין
כלשון יחיד דכצ"י הכל היא: מהו
דסימא תבואה כל מיני משמע.
מדמתרגמינן עללחא ועללחא משמע
כל מיני כלדמרינן לקמן: דר מר
שמואל פקיד וכו' עללחא היכי
מיקריא. שלא היה לו לרצא לעטול
אלה מעללחא שייחא לו [כר] מר שמואל:
אינו אסור אלף כחמשה המינין.
והוא כצ"י ליה לרצ יוסף דכיון
דעללחא תרגום תבואה הוא חמשה
המינין כלחוד משמע: עללחא כל
מיני משמע. דעללחא לשון ביאה
והכנסה ושכן: דיין מוגא דמי
למוגא דכצ"י דכצ"י יוסף דר חמא.
דמזיג על חד תלתא מיל דכצ"י הוא
דלמרי' כל חמשה דלא דרי על חד
תלתא מיל לאו חמשה הוא: מאי דכצ"י
וממדנר מסנה. נמכוון רצ יוסף
להסיר רצא שיהא שפל רוח ביותם:
כל

מי דמי תבואה לא משמע אלא מחמשת המינין עללחא כל מיני משמע
אהדרוהו לקמיה דרבא אמר הא לא קא מביעא לי דעללחא כל מיני
משמע דהא הוא דאיבעיא לי שכר בתים ושכר ספינות מאי מי אמרינן
כיון דפחתן לאו עללחא היא או דילמא כיון דלא ידע פחתיהו עללחא
היא אמרוה רבנן קמיה דרב יוסף אמר וכי מאחר דלא צריך לן אמאי שלח
לן איקפד רב יוסף שמע רבא ואתא לקמיה במעלי יומא דכפורי אשכחיה
לשמעיה דהוה קא מוזיג קמיה כסא דחמרא אמר ליה הב לי דאמוזיג ליה
אנא יהב ליה וקא מוזיג איהו כסא דחמרא כי קא שתי אמר הדין מוזיגא
דמי למוזיגא דרבא בריה דרב יוסף בר חמא אמר ליה הוא ניהו אמר ליה
לא תיתיב אכרעך עד דאמרת לי פירושה דהדין מילתא מאי דכתיב
וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות א"ל כיון שעושה
אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל תורה ניתנה לו במתנה שנאמר
וממדבר מתנה וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר וממתנה נחליאל
וכיון שנחלו אל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות ואם הגביה עצמו
הקב"ה משפילו שנאמר ומבמות הגיא ולא עוד אלא ו' ששוקעין אותו
בקרעק שנאמר ונשקפה על פני הישימון ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו
שנאמר
כל. כמדנר שהוא מופקר לכל.
נעשית לו המורה כמו נחלה: ששוקעין אותו כצ"י. כמו ו' המשקוף:
חילקא

מתני' אלא מחמשה מינין. חטה ושעורה וכוסמין ושיפון ושבלת
שועל: רבי מאיר אומר כו'. דהא ודאי מודיעא לך
שהנודר מן התבואה אינו אסור אלא מחמשה מינין אבל הנודר מן
הדגן אסור בכל מין דמדינן ו' משמע דבר שששין ממנו כצ"י

ופול המצרי יבש עושין ממנו כצ"י
ולכ"י אסור: גמ' לנימרה דגן.
דכתיב בקרא כל מין דמדינן משמע
וחייב כמעשר מן המורה ואפי' משאר
מינין מדקמני הנודר מן הדגן אסור
בכל: ובפריון הדבר. כלומר קיבלו
עליהם תקנתא של חוקיהו לעשר הכל
דכתיב הרבו בני ישראל וגו' אי
אמרת בשלחא דגן לא משמע אלא
מחמשה מינין היינו דלמא קרא
לנימרה הרבו בני ישראל דלפי' דבר
שלא נמחייב כמעשר מן המורה כגון
שאר מיני דמדינא היו מעשרים כדי
להחזיק בתקנה אלף אי אמרת דגן
כל מיני דמדינן משמע מאי וכפריון
הדבר הרבו כלומר לא הוסיפו על
מה שכתבו בתורה: אמר אב"י. ו'
כל דמדינן משמע ומאי וכפריון הדבר
הרבו לאומי פירות האילן וירק
דהרבו זו בני ישראל ליתן מהן
מעשר דמדאורייתא לא מחייב כמעשר
אלא מידי דמדינן דלא משמע אלא
מחמשה מינין: וסבואה שהדה לרוב.
אלמא דתבואה שהדה כל מיני דהא
דכתיב ותבואה שהדה לאו מחמשה
מינין ו' דליקרו תבואה: תבואה
סתם לא משמע אלא מחמשה מינין
תבואה שהדה משמע כל מידי הגדל
מן שהדה: פקיד. לזה כצ"י:
היכי מיקריא. כלומר ממנה אגבה
אותו ממון: אלא מחמשה מינין.
ואינו גובה אלא מחמשה מינין:
עללחא. משמע כל מיני שעולה
ומשנה ואפי' משאר פירות שמשנה
לזה לגבות מהן: אהדרוה לקמיה
דרבא. לאותה תשובה: שכן כחם
ושכר ספינות. גובה מהן או לא: מי
אמרין כיון דפחתן. שמתסרתין כל
ומן שמתשינן: לאו עללחא. מיקרו
שאין עולה ומשנה ולא גבי מיניו:
או דילמא כיון דלא ידע פחתיהו.
שעל יד על יד מתחסר ואינו ניכר
פחיתותו להדיא והואיל ונטול הימנו
שכר עולה ומשנה הו' ויהו ליה
מהחולא אגרא: אמרוה קמיה דרב
יוסף. הא דלמר רבא דהא לא
מיבעיא ליה דעללחא כל מידי משמע
דמי למוזיגא דרבא. כשכסיה רבא
לומד לפניו היה מוזג לו כענין זה:

לא סיסוי אכרעך כו'. לפי שהגיס לכו שאל לו מקרא זה כדי להשפיל דעמו: כמדנר שהוא מופקר לכל.
מלמד תורה כחנם לכל: נחליאל. ו' נעשית לו המורה כמו נחלה: ששוקעין אותו כצ"י. כמו ו' המשקוף:
חילקא

(א) [מ"ק יג.]. (ב) [ע' נ']
ספסות ר"ה יב. ד"ה תנא,
(ג) [ל"ל ומעשר הכל לרוב
וגו']. (ד) [בשאלות פ'
שאל ס"י קרא אלה וכל
תבואה שה אמר אבי וכו'
ובזה תבין פי' ר"ן ד"ה
הרבו]. (ה) [ל"ל ומתנחל].
(ו) [ערוזין מה. ע"ש כמה
שינויים]. (ז) [נקדוין לו:
ושם נמנו וע' מוס' מור
כד: ד"ה אמר שמואל וכו'
פירוש על זה]. (ח) [גירסת
הערך בערך שוק' ב'
ששוקפין וכו' בשאלות
פרשת טעם סימן קכ"א].
(ט) [שנת ע"ו].

תורה אור השלם

1. ובפריון הדבר הדבר
בני ישראל ראשית דגן
תירוש ויצהר ודבש וכל
תבואת שדה ומעשר
הכל לרוב הביאה:
דברי הימים ב לא ה
(ב) [באר חקריה]
2. ושרים ברה"ק דכ"י דקמ'
במחקק במשפחות
ומחוקק
(ט) ומתקנה נחליאל
ומנחליאל במות:
במדבר כא יח-יט
3. ומתקנה נחליאל אשר
בשדה מואב ראש
ההפסד ונשקפה על פני
הישימון: במדבר כא כ

הגהות הב"ח

(א) גמ' תנא נמי הכי
ורשיו: (ב) רש"י ר' ר'
מאיר וכו' בכל מין דמדינן
דגן משמע: (ג) ד"ה
אמר אבי לעולם דגן
כל דמדינן משמע ה"ס'
ואפי' מ"ה מאי וכפריון
וכי מידי דמדינן ה"ס'
ואפי' מ"ה דלא משמע
כל מילי אלא: (ד) ד"ה
ותבואה וכו' מחמשה מינין
קאמר ואיקרו תבואה
ה"ס': (ה) ד"ה נחליאל
שנעשה לו: (ו) ד"ה
ששוקעין כ' כמו השקוף.
כ"כ ע"ל בפירושו סוף
דף ט:

מוסף רש"י

הדין מוזגא דמי
למוזיגא דרבא כו'. רב
יוסף כג' נחור הוא ולא
היה רואה והכריז בעצם
הדין שהוא מוזג, לפי שהיה
מכיר רב יוסף כגון שיהא
רבא מתחלה שיהא בקי
ליתן מים מנהל (ערוכין
ד.)

משמע. כלשון בני אדם: מאי ובפריון הדבר. רש"י דקרא נקט ומסיפיה קא פריך והאי ראשית דגן דכתיב בקרא היינו מה שנקרא דגן כלשון בני אדם ואי כל דמדינן משמע מאי היא כל תבואה שהדה דכתיב כספיה
דקרא ומה דלא להוסיף: לאומי פירות האילן וירק. דליתנו בכלל דגן ומיקרו תבואה שהדה: (פ"סא) אבל מודים בגורר מן התבואה שאינו אסור אלא בחמשת המינין. דלא מימא לרצון כצ"י דגן לא משמע
לח' אלא חמשת המינין תבואה כל מיני משמע דקאמר בזה הכי ומהי סברת רבנן ורבי מאיר הפוסק בתבואה דגון: דעללחא כל מיני משמע. שם דעללחא משמע כל דבר מעולה ומשונה: שכר בתים ושכר
בבמות. כיון דפחתן שלפעמים נשכרים כולל: כיון דלא ידע פחתיהו. דמי האו מוזיג כו'. שהיה רגיל ליתן הרבה מים בין דלמאם בתחלת פרק המזלזל יין (דף ע"ו). אמר רבא כל
חמלא דלא דרי על חד תלתא מיל לאו חמשה הוא: שהוא מופקר לכל. ללמוד ומרמו לכל: